

Daniel
Klabal

❖ ❖ ❖ ❖ ❖ ❖ ❖ ❖

ISIDORIAS

❖ ❖ ❖ ❖ ❖ ❖ ❖ ❖

Host

román

Isidorias

Daniel
Klabal

ISIDORIAS

Brno
2017

Vychází s finanční podporou
Ministerstva kultury ČR

© Daniel Klabal, 2017

© Host — vydavatelství, s. r. o., 2017
(elektronické vydání)

ISBN 978-80-7577-207-7 (Formát PDF)

ISBN 978-80-7577-208-4 (Formát ePUB)

ISBN 978-80-7577-209-1 (Formát MobiPocket)

Sofi

PROLOG

Na vnitřním nádvoří monach Eusebios prudce udeřil dřevěnou paličkou do simandronu. Náhle jsem procitl z bezesného spánku. Na chatrném stole dosud plála voskovice, vedle ní ležel bronzový kalamář a tři brka. Psal jsem do pozdní noci a poslední z listů stále ležel rozepsaný na stole. Chvatně jsem ho vzal ze stolu a odsunul svůj slavník, pod nímž jsem měl v podlaze vykopanou tajnou skrýš, kde se ukrývalo vše, co jsem sepsal. Jemně jsem rozevřel tenkou látku, v níž byl rukopis, a vložil do ní poslední list. Zabalený rukopis jsem vrátil do skrýše, rozprostřel na něj slámu, zasunul jsem slavník, zhasl voskoviici a opustil celu.

Na chodbě jsem se potkal s otcem Porfyriem, který obývá vedlejší celu. Pozdravil mne svým hrubým hlasem: „*Doxa to Theo.*“ Pohlédl jsem do vrásčité a dlouhými šedými vousy obrostlé tváře a odpověděl jsem mu: „*I stus eonas ton eonon.*“ Podlouhým jsme mlčky zamířili ke katholikonu. V chrámu vonělo růžové kadidlo a otec Charalambos pomocí dlouhé tyče, na jejímž konci byla umístěna svíce, právě rozžínal poslední

z desítek voskovic na velkém chrámovém lustru. Ostatní monaši se již scházeli a předstupovali před ikonu našeho Pána Ježíše Krista před ikonostasem, líbajíce ji a křížujíce se třemi prsty zprava doleva. Když jsem došel k ikoně Bohorodice, naší vládkyně a ochránkyně, otec Charalambos rozhoupal velký lustr a otec diákon začal předčítat zpěvným hlasem světelné modlitby Jitřní bohoslužby. Byla středa 13. srpna roku 1623 dle starého kalendáře, dva dny před jedním z největších svátků, Zesnutí přesvaté Bohorodice, patronky našeho poloostrova.

Byly tomu již tři roky, co monach Asterios, jenž se za času svého světského života jmenoval Džásim Nadžát, pokojně skončil v zátíší v kladkách, jak říkáme prohlubni ve skále, kam spustíme eremitu v proutěném koši zavěšeném na laně. Je to jeden z nejtěžších způsobů zřeknutí se světa a všeho, co k němu člověka váže. Tam, v malé prohlubni ve strmé skále omývané vodami egejskými, vedl blažený Asterios svůj poslední boj s temným vládcem tohoto světa a tam zakusil nepopsatelnou a lidskými slovy nevyjádřitelnou milost *Theosis*. Tehdy jsem, Bože, odpusť, jako ten nejsprostší lupič ukradl z monastýrské bibliotéky čisté pergameny, na něž jsem zaznamenal vše, co mi tento podivuhodný gerontas vyprávěl ve své kalivě, kde žil před tím, než jsem ho spustil nad strmou skálou do úzké průrvy, kterou si vyvolil za své poslední místo k žití a také za svůj hrob.

Ačkoli ještě nejsem tak stár, vím, že brzy zemřu. Mé srdce často vynechává a hned nato tluče tak rychle, jako by se chtělo rozskočit. V posledních týdnech byla bolest na prsou tak silná, že jsem několikrát pozbyl vědomí. Naštěstí se to stalo v trapeze, kde mne bratři hned vzkřísili. Zvýšil jsem modlitební úsilí, aby mi Bůh dopřál ještě několika týdnů k dokončení mého rukopisu. Víím, že je to jen lidská marnost,

ale cítím se Asteriovi zavázán za vše, co mi vypověděl, a to nejen proto, že monaši a eremité o svém dřívějším životě zpravidla nikdy nemluví. Nikdy jsem nepoznal krásnějšího člověka a vlastně ani nevím, proč si vybral zrovna mne, aby se se mnou sblížil a pověděl mi svůj příběh. Víím, že se ostatních eremitů stranil, tak jako se oni stranili jeho. Když se duše člověka rozhodne pro naprostou samotu, netouží už po ničem jiném, neboť vše, co ji z této pozeňnané samoty vytrhuje, ji zbavuje nadpozemského klidu, který se v ní rozhostí, když je člověk skutečně sám a celý se obětuje Bohu. Nejsem však jako on, nikdy bych nezvládl zátiší v kladkách, kde není ani místa, aby se člověk postavil, kde není jiného úniku ve chvíli slabosti a strachu než skoku ze strmé vysoké skály do zpěněných mořských vln. Také ještě nejsem smířen se svou smrtí, mnohého jsem se vzdal, život je mi však stále milý, přestože se snažím žít každý den, jako by to byl můj poslední. Zde na Agion Oros všechno lidské vědění dochází pramalého uznání, světské slávy si zde necení nikdo, nemluvě o bohatství a penězích. Stejně tak krása ženy je nám vzdálena, krom jediné naší vládkyně, která si vyvolila toto místo jako svou zahradu. Její panenskou krásu tu velebíme a prosíme o její milosrdenství a smilování, neboť jí jsme se my monaši zaslíbili. Proto můj rukopis nebude veleben, ba právě naopak. Avšak nepíši pro uznání jiných, nejsem již tak hloupý, abych dobrovolně probouzel svou vlastní pýchu, píši, abych sám pochopil člověka v jeho síle a slabosti, v jeho štěstí a úzkosti. Píši, abych na popsaném pergamenu pochopil sám sebe. Píši pro něho, neboť víím, že se blíží čas, kdy se opět spatříme.

PRVNÍ ČÁST DOMOV

I.

Narodil jsem se v malé vesnici jako jediný syn svého otce Efraima a své matky Sarahy. Žili jsme v bídě a nouzi do mých sedmi let, kdy otce, který byl propuštěným otrokem, zavalil v kamenolomu velký žulový kvádr. Má matka se z toho pomátla na rozum a skočila ze skály. Kdyby nebylo mého strýce Ibrahima, jistě by mne čekal podobný osud. Mezi otcem a strýcem panovalo nepřátelství kvůli dávné rozepři týkající se závěti mého děda Emira, který zemřel krátce před mým narozením. Přesto mne Ibrahim, patrně ze soucitu a také kvůli tomu, že jemu a tetě Nazifě nebylo souzeno mít děti, odvedl do přístavního města, kde stál jeho rozlehlý dům. V přízemí byl obchod s kořením, bylinami a krášlicími prostředky. Další dvě patra obýval strýc s tetou Nazífou. Zpočátku jsem strýci pomáhal s drobnými pracemi v obchodě. Když jsem byl starší, posílal mě Ibrahim vyřídit jednoduché záležitosti do domů bohatých měšťanů, jejichž ženy se chtěly seznámit s novým zbožím, které strýc přivážel ze svých cest. Ty podnikal každým rokem v jarních a letních měsících.

Při každodenních obchůzkách jsem často nahlížel do mešit, kde se zbožní muslimové, klečící na pestrobarevných koberecích, modlili k milosrdnému Slitovníkovi. Mnohokrát jsem usedal a naslouchal vyprávěním zbožných učitelů Koránu o správné cestě, kterou se vydali Mohamedovi následovníci. Jednou si jeden starý derviš povšiml, že již několikátý den pozorně naslouchám jeho vyprávěním, a když skončil svou učenou přednášku, zavolal si mě, aby se zeptal na mé jméno a mé rodiče. Poté, co jsem mu náležitě osvětlil, že bydlím s tetou a strýcem ve velkém domě ve čtvrti obchodníků, rozhodl se mne doprovodit. Dlouze pak rozprávěl se strýcem, hladě si přitom vous, který mu sahal až k samotnému pasu. Netrvalo dlouho a strýc se mě zeptal:

„Přál by sis, Džásime, navštěvovat madrasu, kde by ses naučil mnohým užitečným moudrostem a ušlechtilému vědění? Ten starý derviš ve tvém pohledu spatřil mocného ducha, který, bude-li se rozvíjet, může dojít až k samému cíli poznání.“

Nevěděl jsem, co na to říci. Obdivoval jsem sice dervišovu moudrost a nesmírné vědění, které nedával nijak na odív, netušil jsem však, jak mohu já, syn propuštěného otroka, jehož až strýc naučil počítat, studovat se syny nejváženějších obyvatel. Na mé tváři se zračila váhavost, a tak strýc rozhodl za mne, že to můžu zkusit alespoň na nějaký čas a pak se uvidí. Má studia trvala celých šest let. Za tu dobu jsem dozrál v muže a rozhodl se opustit Ibrahimův pohostinný dům. Kupecké řemeslo mne v ničem nenaplněovalo a já si našel práci jako kaligraf v dílně Ghaliba Bišra Saada.

Vskutku pozoruhodný muž byl tento Ghalib. Písařská dílna nesoucí jeho jméno byla proslavena od sultánovy Konstantinopole až po perský Herát. Nejvýznamnější díla, na jejichž zhotovení Ghalib pracoval s nejpřednějšími písaři

mnohdy po mnoho let, byla vysoko ceněna. Sultánové a šáhové, již si je u něj objednávali do svých knihnic, za ně byli ochotni zaplatit, kolik si jen Ghalibova proradná žena Núr řekla. Ta totiž rozhodovala o penězích, které proudily z Ghalibovy dílny přímo do jejích lakotných rukou. V dílně ji svorně všichni písaři nenáviděli. Na všem ukrutně šetřila, jen aby zůstalo v jejích truhlách co nejvíce zlatáků. Otrokyním proto přikazovala vařit ta nejprostší jídla a písařům platila tak žalostně málo, že se stále bouřili, domáhajíce se před Ghalibem svých práv. Ten ovšem jejich rozhořčení nikterak nechápal, on sám žádné zlato přece nepotřeboval a každodenní miska cizrny mu chutnala pořád stejně výtečně. Jen kdyby jeho oči stále tolik neslábly, pro ně by byl ochoten odříci se i vařené cizrny, své proradné ženy a vůbec čehokoli ve svém životě, vyjma svých knih. Na zatuchlých a po hnilobě páchnoucích jizbách neshledával nic nedůstojného, vždyť v jedné z nich přespával i on sám od časů, kdy ho Núr vykážala z jejich ložnice a na jeho místo povolala statného otroka, jenž od té chvíle zastával Ghalibovy manželské povinnosti. Svalnatý otrok Abbaj, který se dříve živil jako nosič břemen v přístavním doku, se od oněch, pro něho nadmíru požehnaných časů procházel domem jako jeho korunovaný pán. Jen Ghaliba se střežil a vyhýbal se mu, jak jen mohl, ačkoli Abbaj v Ghalibových očích nebyl více než pouhým stínem, jenž ho jednou provždy zbavil oněch otravných povinností, jimiž ho každou noc soužila jeho proradná žena. Snad mu za to v duchu i vzdával díků, neboť mu nikterak nevadilo, když se Abbaj za jeho zlatáky odíval hedvábím či když se dennodenně cpal pečínkou, již ho krmila Núr, aby zůstával stále při síle, až se od její vůně ostatním písařům zatemňovala mysl a oni při pohledu do misky s vařenou cizrnou utíkali do dalekých zemí, kde jsou prý písařské dílny, v nichž bude jejich umění

náležitě oceněno. Vždy když některý z písarů zběhl, Ghalib se rozzuřil na nejvyšší možnou mez, všem lál, že jsou jen bezbožníky a že nikdy nepoznají moudrosti, kterou on už dávno vyčetl ze svých knih. Sám šel svým kaligrafům příkladem a po několik dní nevzal sousta do úst, až se jeho líce ještě více propadly do průsvitných tváří. Tehdy nevycházel ze své dílny, kde po celý ten čas jen úporně pracoval. Až když ho půst a nepřetržitá práce náležitě zklidnily, choval se k nám kaligrafům opět, jako by se nic nestalo. To nám dokonce občas potajmu přinesl i malý soudek vína, abychom se alespoň trochu obveselili. Na malou chvíli pro nás byl chápavým otcem, který si uvědomil, kterak ukrutně nám po celý čas upíral všechnu světskou radost. Sám si však vína nikdy nezavdal, neboť — jak nám pravil — měl nemocný žaludek a ten si žádal toliko pramenité vody. Stejně jako jeho ruka, která po víně ztratila svoji neochvějnou přesnost.

Po čase jsem se stal Ghalibovým chráněncem a společně jsme pracovali na překladech Džámího sbírek *Bahárestán* a *Haft awrang*, určených pro sultánovu knihovnu. Nej přednější iluminátoři pak přeoděli slova přesnými tahy štětce do iluminací, až vzniklo dílo, jež znovu potvrdilo neotřesitelnou pověst kaligrafické dílny mistra Ghaliba. Když byl Ghalib již skoro slepý, svěřil mi práci na legendě o Chosrou a Šírín. S jakou radostí jsem tehdy pracoval na tomto příběhu lásky, zrady a smrti. Nebylo mi však dovoleno knihu dokončit, neboť Ghalib brzy zemřel a Núr mi ji krátce před dopsáním zabavila, abych ji snad tajně neukradl.

V onen čas strýc Ibrahim ochořel vážnou srdeční nemocí. Bylo to právě v době, kdy se každoročně vydával do dalekého Tabrízu pro náklad koření a bylin. Nemocný strýc si mne jednoho večera zavolal k sobě a pravil:

„Můj milovaný Džásime, zajisté víš, že ses narodil s lejnem mezi prsty nebohým rodičům, již byli chudší než chudoba sama. Jak si jistě dobře pamatuješ, byl jsem to já s Nazífou, kdo tě přijal za svého a zaplatil ti nákladná studia v madrase. Přál sis stát se kaligrafem, i to jsem ti dovolil, nyní však přichází čas, aby ses přestal zabývat pošetilostmi a splatil mi své dluhy.“

Očekával jsem ten den, kdy mne strýc k sobě povolá, abych převzal správu nad obchodem. Nikdy jsem netoužil stát se obchodníkem, neboť jsem dobře věděl, že všechna ta starost mne odvede od mých milovaných knih. Přesto jsem mu pokorně odpověděl, pohlížeje do jeho bledé tváře: „Staniž se, jak si přeješ, vznešený Ibrahimе, musíš mi však sdělit, čeho si ode mne ve své dobrotivosti žádáš.“

„Zítřejšího rána nasedneš na mého koně a vydáš se spolu se strážci do Tabrízu, kde sídlí bohatý kupec Farzád Cháled, jenž pro nás obstarává koření z Indie a Číny. Nyní otevři truhlici a do cestovního vaku ulož všechny listiny, jež ti umožní přechod přes zrádná území ovládaná znesvářenými kmenovými vůdci, kteří vybírají od důvěřivých poutníků obludně vysoké mýtné, nemluvě o nesčetných loupeživých tlupách, jež kradou a loupí s tichým souhlasem vrchnosti a dělí se s ní pak o kořist...“ Tak ke mně mluvil milovaný strýc Ibrahim a teta Nazífa, která mi byla druhou matkou, mě laskavě objala a pak se rozplakala, jelikož jsem pro ni nebyl o nic méně než vlastní syn. Strýc Ibrahim mi pokynul, abych otevřel ebenovou truhlu, a pravil: „Zde je v sametových měšcích uloženo tři sta zlatých osmanských dukátů, dobře si je spočítej a zkus si ten stříbrnými nitkami prošívavý kaftan, neboť není lepšího kaftanu na dlouhé obchodní cesty.“ Zkusil jsem si kaftan ušitý z drahé látky a ke své radosti jsem musel prohlásit, že mi sedí jako ulitý.